

Мусулмонлар – васат уммат

16:11 / 06.05.2018 4915

Тушуниш осон бўлиши учун аввало Ислом умматининг васатия уммати эканлиги ҳақидаги маъно ила умумий тарзда танишиб олайлик. Тафсилотларга эса кейин ўтамыз.

Аллоҳ таоло мусулмон умматининг сифати ҳақида Қуръони Каримнинг Бақара сурасида:

«Шунингдек, одамлар устидан гувоҳ бўлишингиз ва Расул устингиздан гувоҳ бўлиши учун сизларни ўрта миллат қилдик», деган (143-оят).

Аллоҳ таоло ушбу ояти каримада мусулмонларни ўрта, яъни васат уммат қилганини эълон қилмоқда. Биз «ўрта» деб таржима қилган сўз арабчада «васат» деб келган ва аввал таъкидланганидек, яхши, ўрта, марказ, мўътадил ва адолатли деган маъноларни англатади.

Ўрта, яъни васатни яхши дейилаётганига боис шуки, четлар чет бўлгани учун ҳам ҳар хил таъсирларга кўп учрайди ва бузилиш эҳтимоли кўпроқ. Аммо ўрта бузилмай, яхши ҳолича қолади.

Ўрта, яъни васатга адолат маъноси берилишининг сабаби эса, «ўрта» атрофларга нисбатан бир хил туради, бирор томонга оғиб, адолатни бузмайди. «Ўрта»га мўътадиллик маъноси берилиши ҳам шунга ўхшайди.

Ислом уммати макон жиҳатидан ҳам ўрта уммат ҳисобланади. Унинг қибласи, бошқача айтганда, диний маркази ернинг киндигида жойлашган. Шарқу ғарб, шимолу жанубнинг ўртасида.

Аллоҳ таоло Анъом сурасида:

«Биз нозил қилган бу китоб муборакдир, ўзидан олдингини тасдиқловчидир. Уммул Қуро (шаҳарлар онаси) ва унинг атрофини огоҳлантиришинг учундир», деган (92-оят).

Уммул Қуро деганда, Маккаи Мукаррама назарда тутиляпти. Бу муқаддас шаҳар араблар орасида қадимдан шу ном билан ҳам машҳур бўлган. Чунки бу муборак шаҳарда Аллоҳга ибодат этиш учун қурилган, дунё ва башарнинг биринчи уйи – Байтуллоҳ бор. Бу уйни Аллоҳ ҳамма учун суюкли ва омонлик маскани қилиб қўйган. Охирги Пайғамбарининг туғилиши ҳам худди шу шаҳарда бўлишини ирода қилган. Ўзининг охирги Китоби бўлмиш Қуръони Каримни ҳам шу шаҳарда нозил эта бошлаган. Бу Китобни нозил қилишдан мақсад, аввал айтилганидек:

«Уммул Қуро (шаҳарлар онаси) ва унинг атрофини огоҳлантиришинг учундир».

Ушбу жумланинг тафсири, у ҳақда айтилган фикр-мулоҳазаларни ўрганар эканмиз, Қуръони Карим ҳақиқий илоҳий мўъжиза эканига, уни тушунишда одамлар илмига қараб турли ҳолларга тушишлари ҳам мумкинлигига ишонч ҳосил қиламиз. Ушбу оятлар нозил бўлган пайтда кишилар: «Аллоҳ таоло Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васалламга Қуръонни Макка шаҳри ва унинг атрофини огоҳлантириш, тўғри йўлга солиш учун нозил қилибди», деб кетаверганлар. Кейинроқ баъзи Ислом душманлари: «Муҳаммад аввал бошда фақат Макка ва унинг атрофидаги баъзи жойларни қўлга олишни мақсад қилиб қўйган эди, шу боисдан ҳам Қуръоннинг дастлабки босқич оятларида: «Уммул Қуро (шаҳарлар онаси) ва унинг атрофини огоҳлантиришинг учундир», дейилган», деб даъво қилганлар.

Мусулмон уламолар бундай душманларга қарши кучли ҳужжат-далиллар билан ўз вақтида жавоб берганлар: «Дастлабки оятларданок Ислом бутун дунё учун эканлигини билдирувчи очиқ-ойдин далиллар кўп, улардан: Анбиё сурасидаги «Биз сени оламларга фақат раҳмат қилиб юбордик»

ояти, Сабаъ сурасидаги «Биз сени барча одамларга фақат башоратчи ва огоҳлантирувчи қилиб юбордик» оятлари ана шундай очиқ-ойдин далиллардир», деганлар.

Кейинроқ, илм тараққий этиб, жумладан, жуғрофия илмидаги буюк кашфиётлар натижасида олимлар Маккаи Мукаррама ер куррасидаги қуруқликнинг энг маркази – киндиги эканини аниқладилар. Бу кашфиётлардан сўнг шаҳар ва қишлоқларнинг шимолий қутб ва Маккаи Мукаррамага нисбатан жойлашиш даражасига қараб қиблани аниқлайдиган жадвал ва асбоблар ихтиро қилинди. Энг муҳими,

«Уммул Қуро (шаҳарлар онаси) ва унинг атрофини огоҳлантиришинг учундир» деган ибора аслида бутун оламларни даъват қилиш учундир, деган маънода экани аён бўлди.

Ислом уммати замон жиҳатидан ҳам ўрта уммат ҳисобланади. Аллоҳ таоло инсоният униб-ўсиб, болалик, ўсмирлик ва ёшлик даврларини бошидан ўтказганидан сўнг, вояга етганида Исломни юборган. Энди қариб, қиёмат қоим бўлгунча бу уммат ўрталик ҳолида унга гувоҳ бўлиб туради.

Уламоларимиз васат – «ўрта уммат»нинг яна кўп ва улкан маънолар англатишини кенг ва батафсил баён қилганлар. Ислом уммати ҳақиқатан ҳам тўла маънода ўрта – мўътадил уммат. «Ўрта» деганда, яхшилик ва афзаллик маъноси ҳам, мўътадил ва адолатли маъноси ҳам ва ниҳоят, ҳиссиётда ўрталик маъноси ҳам тушунилаверади.

Шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф

(«Васатия – ҳаёт йўли» китобидан)